

*Dariusz Jędrzejka**

ZNACZENIE ROZSZERZONEJ SPRAWOZDAWCZOŚCI BIZNESOWEJ SPÓŁKI W CZASIE KRYZYSU GOSPODARCZEGO

Kryzys gospodarczy został wywołany nieodpowiedzialnymi zachowaniami wielu podmiotów (nadzorców, regulatorów, rządów, instytucji finansowych, agencji ratingowych) oraz brakiem wystarczającej informacji, która mogłaby ustrzec uczestników rynku kapitałowego przed błędnymi czy nieświadomymi decyzjami. Po raz kolejny pojawiły się wątpliwości co do skuteczności mechanizmów rynkowych. W artykule opisana jest istota rozszerzonej sprawozdawczości biznesowej oraz przedstawione znaczenie osiąganego dzięki niej większej przejrzystości spółek. Zwrócona zostanie uwaga na wybrane aspekty sprawozdawczości, które wydają się być szczególnie ważne w kontekście kryzysu gospodarczego.

1. ROZSZERZONA SPRAWOZDAWCZOŚĆ SPÓŁKI JAKO ELEMENT ZWIĘKSZAJĄCY JEJ PRZEJRZYSTOŚĆ

Sprawne funkcjonowanie rynku kapitałowego jest uzależnione od ilości i jakości informacji dostępnych uczestnikom rynku, na podstawie których podejmują oni decyzje. Wymaga się więc, by informacje publikowane przez przedsiębiorstwa były w jak największym stopniu kompletne, wiarygodne i zrozumiałe, a przede wszystkim przydatne w procesie decyzyjnym. Takie wymagania stawiane są w pierwszej kolejności informacjom pochodzącym z systemu rachunkowości i prezentowanym w sprawozdaniu finansowym. Niemniej jednak obecnie kładzie się również nacisk na uzupełnianie sprawozdania finansowego o wszelkie dodatkowe informacje ilościowe i jakościowe, które mogą pomóc ocenić sytuację spółki i perspektywę jej rozwoju. Dąży się do tego, by minimalizować ilość decyzji, których wynik mógłby być rezultatem bazowania na

* Mgr, Zakład Finansów i Rachunkowości Banków, Uniwersytet Łódzki.

niepełnej lub zniekształconej informacji pochodzącej ze spółki. Niejasny lub niekompletny obraz spółki może skutkować zaniechaniem zawarcia transakcji w ogóle bądź zawieraniem przez inwestorów transakcji, w których ceny rynkowe będą zniekształcone. Akcentuje się zatem przejrzystość przedsiębiorstw. Definiuje się ją jako uczciwe, odpowiedzialne i terminowe ujawnianie przez spółkę wszystkich istotnych informacji. Pojawiają się nawet sugestie, by publikowane informacje na temat wyników spółki nie odbiegały znacząco od tych, którymi wewnętrznie posługuje się spółka¹. Podkreśla się, że od poziomu przejrzystości zależy efektywne funkcjonowanie rynku². Chęć uczynienia rynku bardziej efektywnym skutkuje rosnącym zainteresowaniem i podejmowaniem działań mających na celu zwiększanie przejrzystości spółek.

Wydarzeniami, które zapoczątkowały zintensyfikowaną dyskusję nad kwestią przejrzystości i komunikacji spółek z otoczeniem, były skandale księgowe wynikające z nieprawidłowości, jakie wystąpiły w takich spółkach, jak Enron, Adelphia Communications, WorldCom, Tenet Healthcare w Stanach Zjednoczonych czy Parmalat oraz Royal Ahold w Europie. Nierzetelne informacje publikowane w raportach spółek znacznie nadszarpnęły zaufanie uczestników rynku do informacji płynących z przedsiębiorstw. Zastrzeżenia budzić zaczęła wiarygodność i użyteczność poszczególnych elementów sprawozdania finansowego spółek, analiza którego nie pozwalała przewidzieć ani zapobiec nieprawidłowemu postępowaniu pracowników czy zarządów spółek. Argumentuje się, iż działalność przedsiębiorstw nigdy wcześniej w tak znacznym stopniu nie zależała od zaufania, warunkowanego przede wszystkim przejrzystością³. Podkreśla się rolę zarządów spółek oraz pozostałych pracowników, którzy są odpowiedzialni za rzetelność i jakość informacji przekazywanych otoczeniu⁴. Zwraca się uwagę, że tylko w przypadku gdy odbiorcy informacji pochodzących ze spółki są uczciwie i na bieżąco informowani o jej sytuacji, możliwe jest sprawowanie skutecznego nadzoru korporacyjnego⁵. Nabiera to szczególnego znaczenia, gdyż od wyników spółek kapitałowych bezpośrednio i pośrednio zależy sytuacja rosnącej liczby ludzi, przykładowo uczestników funduszy emerytalnych czy inwestorów indywidualnych⁶.

¹ *Business Transparency in a Post-Enron World*, „CIMA Executive Briefing”, August 2002.

² *Transparency and market fragmentation. Report from the Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions*, IOSCO, November 2001, s. 2–5.

³ D. Tapscott, D. Ticoll, *The Naked Corporation: How the Age of Transparency Will Revolutionize Business*, Free Press, New York 2003, s. 3.

⁴ S. A. DiPiazza Jr., R. G. Eccles, *Building Public Trust: The Future of Corporate Reporting*, John Wiley and Sons, 2002, s. 5.

⁵ M. Marcinkowska, *Roczny raport z działań i wyników przedsiębiorstwa*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2004, s. 38.

⁶ Warto zauważyć, iż nie tylko inwestorzy indywidualni są zainteresowani uczciwym i jasnym postępowaniem notowanych na giełdach spółek. Rośnie także liczba obywateli, których

Dużą rolę w budowie zaufania i stwarzania warunków do efektywnego funkcjonowania rynku odgrywa zawartość sprawozdań finansowych sporządzanych na podstawie przepisów rachunkowości. Standardy rachunkowości są ciągle aktualizowane i modyfikowane; próbuje się nadążyć za dynamicznie zmieniającym się otoczeniem gospodarczym i jak najwierniej oddać ekonomiczną treść poszczególnych składników majątku czy wyniku finansowego⁷. Dążenia te prowadzą z drugiej strony do wysokiego stopnia skomplikowania przepisów, co w konsekwencji rodzi trudności w interpretacji i ocenie pozycji sprawozdań przez ich użytkowników⁸. Istotny jest również problem porównywalności sprawozdań przygotowanych w oparciu o różne przepisy (US GAAP, MSSF). Mając na uwadze postępujący proces integracji rynków kapitałowych oraz poszukiwanie przez przedsiębiorstwa finansowania na giełdach zagranicznych, kwestia ta wydaje się być niezwykle istotna⁹. W celu zwiększenia porównywalności i zarazem przejrzystości rynku pozytywnie należy ocenić proces zmierzający ku harmonizacji standardów US GAAP i MSSF/MSR¹⁰.

Obok starań, by zawartość sprawozdania finansowego jak najwierniej prezentowała sytuację jednostki oraz pozwalała ocenić jej perspektywy, rosnącego znaczenia dla odbiorców informacji publikowanych w raportach spółek nabierają także pozycje, których prezentacja nie jest wymagana przez przepisy prawa, a które mogą być przydatne przy podejmowaniu decyzji przez inwestorów.

sytuacja jest pośrednio uzależniona od wyników spółek kapitałowych. Należy przede wszystkim wskazać fundusze emerytalne inwestujące część środków na giełdach czy fundusze inwestycyjne stanowiące alternatywę dla tradycyjnych produktów bankowych. Przejrzystość spółek oraz rynku kapitałowego przestaje być więc tylko przedmiotem zainteresowania inwestorów bezpośrednio lokujących środki na rynku kapitałowym.

⁷ Przykładowo można tu wymienić standardy dotyczące wyceny instrumentów finansowych, które podlegają nieustannym modyfikacjom. Szczególne trudności wydaje się rodzi wycena i prezentacja instrumentów pochodnych, które mogą być dowolnie konstruowane w oparciu o podstawowe ich rodzaje. Toczona jest również dyskusja na temat wartości (rynkowej, godziwej czy historycznej), w jakiej powinno się wyceniać instrumenty finansowe.

⁸ W badaniu przeprowadzonym przez Grant Thornton LLP na przełomie września i października 2009 r. 73% ankietowanych dyrektorów finansowych (CFO) uznało, iż sprawozdanie finansowe jest zbyt skomplikowane dla przeciętnego inwestora. Jednocześnie 85% respondentów było zdania, iż to właśnie potrzeby przeciętnego inwestora powinny być uwzględniane w kwestii określania zawartości sprawozdania. Źródło: <http://www.grantthornton.com/portal/site/gtcom/menuitem.550794734a67d883a5f2ba40633841ca/?vgnextoid=8390e5e3df474210VgnVCM1000003a8314acRCRD&vgnnextchannel=f51ecbbdad9c4010VgnVCM100000368314acRCRD#> (24.10.2009).

⁹ Warto zwrócić uwagę na odsetek zagranicznych spółek notowanych na giełdzie w Londynie (22%) czy NYSE Euronext (14%). Źródło: <http://www.world-exchanges.org/statistics/annual/2008/equity-markets/number-listed-companies-0> (24.10.2009).

¹⁰ Proces harmonizacji US GAAP i MSSF został zapoczątkowany podpisaniem „Norwalk agreement” 18.09.2002 roku przez organizacje tworzące standardy rachunkowości FASB i IASB.

Przede wszystkim będą to informacje na temat zasobów, dzięki którym generowana jest wartość w przedsiębiorstwie (w szczególności na temat aktywów niematerialnych). Jak dotąd nie wypracowano standardów ujmowania ich w rachunkowości (w bilansie), co skutkuje znaczną różnicą między wartością księgową a wartością rynkową spółek¹¹. Spółki mogą jednak dobrowolnie publikować informacje o wszystkich czynnikach oraz procesach, które przyczyniają się do tworzenia wyników finansowych czy wartości spółki. Wśród elementów wpływających na wartość spółki można wymienić strategię spółki, kapitał ludzki, kulturę organizacyjną, relacje z klientami, dostawcami, marki czy prace badawczo-rozwojowe¹². Informacje na ich temat, traktowane jako uzupełnienie i rozszerzenie sprawozdania finansowego, stanowią jego kontekst i powinny umożliwić lepsze zrozumienie działalności spółki oraz osiągniętych wyników, a także ułatwić ich prognozowanie. Warto podkreślić, że będą informacje głównie ilościowe, gdyż opisywane zasoby nie spełniają definicji aktywów ze standardów rachunkowości i trudna jest ich jednoznaczna identyfikacja i obiektywna wycena¹³.

Rzetelna rachunkowość oraz dążenie do prezentacji zasobów niematerialnych przedsiębiorstwa to czynniki zwiększające przejrzystość przede wszystkim w kontekście tworzenia wartości spółki, co ma znaczenie dla właścicieli, potencjalnych inwestorów czy analityków. Obecnie coraz większą rolę w procesie komunikowania się spółek z otoczeniem zaczynają odgrywać także potrzeby zgłaszane przez pozostałych interesariuszy: pracowników, klientów, społeczności lokalne czy organizacje ekologiczne. Sugeruje się, iż nie da się prowadzić działalności, nie uwzględniając oczekiwań wszystkich grup interesu. Nie powinno się więc koncentrować tylko na rentowności i wynikach ekonomicznych, ale także na innych aspektach działalności spółki. Proponuje się, by wartość w przedsiębiorstwie nie była tworzona tylko dla akcjonariuszy, ale została rozszerzona na wartość dla interesariuszy¹⁴. W długim okresie wartości dla akcjonariuszy i interesariuszy powinny być zbieżne. Spółki powinny w swoich raportach i komunikatach opisywać, w jaki sposób starają się spełnić oczekiwania poszczególnych interesariuszy. Koncepcja uwzględniania potrzeb

¹¹ Przykładowo, analizując wartość wskaźnika „Cena/wartość księgową” dla akcji spółek wchodzących w skład indeksu WIG okazuje się, iż tylko 56% wartości rynkowej spółki można przypisać wartości księgowej; 44% tej wartości musi być związane z innymi zasobami, których nie ujmuje się w sprawozdaniu finansowym. Źródło: http://www.money.pl/gielda/porownanie_spolek/tabela/ (24.10.2009). Niematerialne źródła wartości przedsiębiorstwa.

¹² M. Marcinkowska, *Kształtowanie wartości firmy*, PWN, Warszawa 2000, s. 38.

¹³ M. Marcinkowska, *Niematerialne źródła wartości przedsiębiorstwa*, [w:] B. Dobiegała-Korona, A. Herman (red.), *Współczesne źródła wartości przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 2006, s. 193.

¹⁴ D. Tapscott, D. Ticoll, *The Naked Corporation...*, s. 8.

różnych podmiotów z otoczenia spółki zawiera się w ideach społecznej odpowiedzialności biznesu czy zrównoważonego rozwoju.

Wspomniane powyżej przyczyny wzrostu znaczenia przejrzystości, takie jak chęć poprawy efektywności rynku kapitałowego poprzez odbudowę zaufania do spółek, doskonalenie przepisów rachunkowości, ujawnianie niematerialnych zasobów przedsiębiorstwa oraz uwzględnianie oczekiwań różnych interesariuszy, należy rozpatrywać przede wszystkim z punktu widzenia korzyści płynących dla przedsiębiorstw, które zdecydują się na zwiększenie transparentności swojej działalności. Globalizacja, napędzana przede wszystkim rozwojem informatyki i telekomunikacji, która znacznie zwiększyła szybkość obiegu informacji oraz ograniczyła koszt jej przepływu, powoduje z drugiej strony sytuację, w której przedsiębiorstwa mają coraz mniej możliwości unikania prezentowania wyczerpującej informacji o swojej działalności i oddziaływaniu na otoczenie, a przejrzystość jest niejako wymuszana przez obecne otoczenie gospodarcze¹⁵. Szczególnie istotne będzie tu odpowiedzialne przekazywanie także tych informacji, które są niekorzystne dla spółki. Wspomniane wcześniej zaufanie, wiarygodność czy reputację można jednak stracić bardzo szybko, ponieważ zainteresowane strony (akcjonariusze, klienci, pracownicy czy organizacje ekologiczne) prawdopodobnie i tak uzyskają daną informację. Wnioskować więc można, iż rozważając, jakie i ile informacji przekazać do jej odbiorców, należy pamiętać o możliwości utraty reputacji i wiarygodności spółki.

Podkreślając znaczenie przejrzystości, osiąganęj poprzez publikowanie dodatkowych informacji uzupełniających raport spółki, akcentuje się wynikające z niej korzyści. Przede wszystkim podnosi się wiarygodność spółki w oczach akcjonariuszy, kredytodawców czy potencjalnych inwestorów, ale także pozostałych interesariuszy. Większa wiarygodność powinna się w konsekwencji przełożyć na ułatwiony dostęp do kapitału, zarówno obcego jak i własnego, który powinien być tańszy dla spółek przejrzystych¹⁶. Wiąże się to z mechanizmem dyscypliny rynkowej, który w założeniu ma wpływać na działania zarządów spółek wskutek „dyscyplinującego” i wywierającego presję otoczenia. Rezultatem winna być efektywniejsza alokacja kapitału oraz większa płynność

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Więcej na temat zależności między ujawnianiem informacji a kosztem kapitału w: L. Hail, *The impact of corporate voluntary disclosures on the ex-ante cost of capital for Swiss firms*, „The European Accounting Review” 2002, vol. 11, no. 4; B. A. Lopes., R. Carvalho de Alencar, *Disclosure and Cost of Equity Capital in Emerging Markets: The Brazilian Case*, (February 29, 2008), <http://ssrn.com/abstract=1099900> (25.05.09); R. Lambert, Ch. Leuz, R. E. Verrecchia, *Accounting Information, Disclosure, and the Cost of Capital*, „Journal of Accounting Research” May 2007, vol. 45, no. 2; Ch. Leuz, R. E. Verrecchia, *The Economic Consequences of Increased Disclosure*, „Journal of Accounting Research” 2000, vol. 38, Issue 3, Supplement.

ryнку¹⁷. Ponadto sugeruje się, iż akcjonariusze spółek bardziej przejrzystych są w stanie podejmować decyzje oraz planować swoje inwestycje w dłuższym horyzoncie czasowym, co powinno wpłynąć na stabilniejsze notowania kursów akcji poprzez zmniejszenie koncentracji inwestorów na osiągnięciu zysku przez spółki w krótkim terminie¹⁸. Mówiąc o korzyściach, trzeba również pamiętać o ewentualnych zagrożeniach lub kosztach zwiększonej przejrzystości. Każda spółka powinna indywidualnie znaleźć proporcję między informacjami ujawnianymi a nieujawnianymi, aby potencjalne pozytywne efekty zwiększania przejrzystości nie zostały zniwelowane przez na przykład utratę przewagi konkurencyjnej (w przypadku nierozważnego ujawnienia informacji).

Rozszerzona sprawozdawczość biznesowa, jako narzędzie zwiększania przejrzystości spółki, jest przedmiotem zainteresowania i prac wielu instytucji. Wśród nich można wymienić nadzorców rynków kapitałowych (SEC – The 21st Century Disclosure Initiative¹⁹), organizacje stanowiące standardy rachunkowości, ustawodawców (Sarbanes-Oxley Act), giełdy²⁰, konsultantów i audytorów²¹ czy organizacje *non-profit* i inicjatywy środowiskowe (Global Reporting Initiative²², Enhanced Business Reporting Consortium²³, Tomorrow's Company²⁴). Warto zwrócić uwagę, iż dodatkowe ujawnianie informacji może być regulowane prawnie, ale przede wszystkim leży w gestii samej spółki, która może wykorzystać kodeksy dobrych praktyk czy rekomendacje formułowane przez wymienione wyżej podmioty.

2. ZNACZENIE ROZSZERZONEJ SPRAWOZDAWCZOŚCI BIZNESOWEJ A KRYZYS GOSPODARCZY

Kryzys gospodarczy *sub-prime* spowodowany był kilkoma czynnikami. Pierwotną przyczyną wydaje się być nadmierne bądź nieodpowiedzialne udzielanie kredytów hipotecznych w Stanach Zjednoczonych, przy wątpliwym założeniu kontynuacji trendu wzrostowego cen nieruchomości. Drugim istotnym elementem były papiery wartościowe emitowane w oparciu o należności

¹⁷ M. Marcinkowska, *Roczny raport...*, s. 84.

¹⁸ *Short-termism Survey Report*, CFA Institute Centre for Financial Market Integrity, May 2008, www.cfainstitute.org (20.03.2009).

¹⁹ *The 21st Century Disclosure Initiative*, SEC, <http://www.sec.gov/spotlight/disclosureinitiative.shtml> (7.06.2009).

²⁰ *Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2007*, Giełda Papierów Wartościowych, Warszawa, corp-gov.gpw.pl/assets/library/polish/dobrepraktyki2007.pdf (12.05.2009).

²¹ Pricewaterhousecoopers, <http://www.corporatereporting.com/index.html>

²² www.globalreporting.org

²³ www.ebr360.org

²⁴ www.tomorrowcompany.com

hipoteczne, które następnie nabywane były także w Europie, a których wartość w momencie załamania się rynku nieruchomości spadła. Ponadto na podstawie tych papierów budowano kolejne instrumenty finansowe, często w formie tak zwanych egzotycznych instrumentów pochodnych.

Można zaryzykować tezę, iż przynajmniej częściowo do kryzysu przyczynił się brak przejrzystości. Informacje na temat skomplikowanych instrumentów pochodnych, nawet jeśli publikowane, okazały się wysoce niewystarczające, ponieważ niewielu uczestników rynku było w stanie ocenić ryzyko, jakie im towarzyszyło, a w konsekwencji prowadziło to do błędnych decyzji inwestorów. Szczególnie niejasnym obszarem działalności przedsiębiorstw była sekurytyzacja, w wyniku której obciążone wysokim ryzykiem papiery wartościowe były usuwane z bilansu i transferowane do specjalnie do tego celu powołanych podmiotów. Brak wyczerpującej informacji o związanym z papierami wartościowymi ryzyku mógł stwarzać warunki do nieodpowiedzialnych zachowań kierownictwa spółek. Prawdopodobnie skala kryzysu lub czas jego trwania byłby inny, gdyby informacje na temat instrumentów finansowych, a w szczególności ich wyceny były bardziej zrozumiałe dla odbiorców tych informacji²⁵. W obszarze instrumentów finansowych spółka powinna opisać znaczenie instrumentów finansowych dla kondycji finansowej jednostki i jej wyniku, zakres narażenia jednostki na ryzyko związane z instrumentami finansowymi (ujawnienia jakościowe) oraz sposób zarządzania ryzykiem (ujawnienia ilościowe)²⁶. Ocena ryzyka jest mimo to utrudniona, gdyż obecnie stosuje się kilka możliwych sposobów wyceny instrumentów finansowych. Niektóre z nich opierają się na modelach, które w przypadku instrumentów pochodnych bywają na tyle skomplikowane, iż nawet profesjonalni inwestorzy mają kłopoty z ich rozumieniem. Publikowane powinny więc być bardzo szczegółowe opisy założeń budowy modeli czy technik wyceny. Z drugiej strony niezwykle istotne jest, by priorytetem pozostawała użyteczność prezentowanych informacji. Zbytняя szczegółowość czy techniczny język może ją bowiem ograniczać. Z uwagi na powyższe dylematy ryzyko wydaje się być jednym z głównych obszarów, gdzie przejrzystość okazała się krytyczna dla prawidłowej oceny sytuacji przedsiębiorstwa²⁷.

²⁵ J. Hughes, *PwC urges transparency as priority*, May 25 2009, www.ft.com, (24.10.2009).

²⁶ MSSF 7, rozporządzenie Komisji (WE) z 3 listopada 2008 r., nr 1126/2008, przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE), nr 1606/2002, Parlamentu Europejskiego i Rady.

²⁷ Więcej na temat kwestii znaczenia ujawniania ryzyka w raporcie spółki w: M. Marcinkowska, *Czy raport roczny może ostrzec przed ryzykiem? Nadzór korporacyjny a przedsiębiorstwo*, „Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego” 2009, nr 1; M. Marcinkowska, *Roczny raport...*

Wydaje się, iż rozszerzona sprawozdawczość biznesowa i zwiększanie przejrzystości może pomóc spółkom także w czasie, kiedy załamanie gospodarcze już trwa. Niewątpliwie bowiem, podobnie jak w przypadku wspomnianych skandali księgowych sprzed kilku lat, nadszarpnięte zostało po raz kolejny zaufanie uczestników rynku do informacji publikowanych przez spółki. Sugeruje się, iż zwiększanie przejrzystości powinno zwiększyć odpowiedzialność pojedynczych pracowników za podejmowane decyzje. Ponadto zwraca się uwagę, iż obecnie same wartości prezentowane w sprawozdaniach finansowych mają znikomą użyteczność informacyjną, a jakakolwiek ocena sytuacji finansowej jednostki wymaga dostępu do dużej ilości dodatkowych opisów i wyjaśnień²⁸, nawet jeśli miałyby to być ujawnienia dobrowolne. Spółka powinna podawać w swoim raporcie oprócz sprawozdania finansowego i dodatkowych informacji wymaganych przepisami prawa, także wszelkie uzupełniające informacje, które mogą mieć znaczenie dla interesariuszy. W przypadku załamania gospodarczego niezwykle istotna wydaje się być analiza otoczenia mikro- i makroekonomicznego przedsiębiorstwa, gdzie podjęta może być próba opisu przyszłych trendów, ocena konkurencji czy siły przetargowej dostawców. W dalszej kolejności uzasadnione wydaje się objaśnienie wizji oraz strategii spółki. W ramach ich opisu spółka może zrewidować swoje silne i słabe strony, a ponadto spróbować zidentyfikować zagrożenia oraz ewentualne szanse płynące z otoczenia. Odbiorcy informacji będą zapewne także zainteresowani średnio- i długoterminowymi planami spółki oraz określeniem jej celów finansowych i niefinansowych oraz dróg ich osiągnięcia²⁹. Przedsiębiorstwo może też pokazać, które z dotychczasowych celów lub planów uległy zmianie z uwagi na zakłócenia wywołane kryzysem. Powinno również poinformować, jakie zasoby i procesy uznaje aktualnie za kluczowe dla tworzenia wartości (zasoby bilansowe, jak i nieujmowane w bilansie). Opisane mogą być – przykładowo – zasoby pieniężne, w tym bieżące możliwości spółki w pozyskiwaniu kapitału. W czasie załamania gospodarki ujawnienia w powyższych obszarach mają na celu pokazanie użytkownikowi raportu, jaki potencjał ma dany podmiot do przetrwania kryzysu. Im więcej wysokiej jakości informacji spółki będą umieszczać w swoich raportach, tym szybciej spodziewać się można odbudowy zaufania i zmniejszenia niepewności wśród uczestników rynku. Zalecenia, by publikować powyższe informacje, zdają się być jednocześnie zbieżne lub pomocne przy ocenie założenia o kontynuacji działalności, które jest jednym

²⁸ Standard & Poor's: *Is it time to write off fair value?* 27 May 2008, <http://sec.gov/comments/4-560/4560-7.pdf> (4.07.2009).

²⁹ *Wytyczne GRI (G3)*, Global Reporting Initiative, s. 21, <http://www.globalreporting.org/Home/LanguageBar/PolishLanguagePage.htm> (5.06.2009).

z podstawowych założeń polityki rachunkowości i którego przyjęcie oraz uzasadnienie wymagane jest przepisami krajowymi oraz międzynarodowymi³⁰.

Oprócz spełnienia wymagań rachunkowości i uwzględniania potrzeb potencjalnych inwestorów, akcjonariuszy czy analityków warto również publikować informacje, które pokażą, jak spółka uwzględnia w swoich działaniach potrzeby zgłaszane przez pozostałych interesariuszy: pracowników, klientów, organizacje ekologiczne czy społeczności lokalne. Komunikaty na temat stosowania ładu korporacyjnego czy społecznej odpowiedzialności biznesu oraz zrównoważonego rozwoju są równie istotne jak wcześniej wymienione ujawnienia i mają pozytywny wpływ na poprawę wizerunku i wiarygodności przedsiębiorstwa³¹. Ważny może okazać się sposób, w jaki spółki podchodzą do uwzględniania potrzeb wszystkich interesariuszy. Te, które zarówno przed, jak i w czasie kryzysu odpowiedzialnie i uczciwie informują o swoim zaangażowaniu społecznym czy wpływie na środowisko, a ponadto starają się te działania osadzić w strategii spółki, będą odróżniać się od tych, które mogły zagadnienia te traktować jedynie jako doraźne narzędzie poprawy wizerunku. Pozytywnym objawem, jak pokazują badania, jest fakt, iż blisko połowa przedsiębiorstw nie rezygnuje w czasie kryzysu z uwzględniania potrzeb różnych interesariuszy i w zwiększaniu przejrzystości widzi przede wszystkim szansę na budowanie swej reputacji³². Wyniki innych opracowań wskazują natomiast, że akcje takich spółek są wyżej notowane niż przeciętnie rynek czy spółki z grupy rówieśniczej³³.

PODSUMOWANIE

Kryzys gospodarczy, zapoczątkowany załamaniem się rynku kredytów hipotecyjnych w Stanach Zjednoczonych, jest w znacznym stopniu wynikiem braku odpowiedzialności pracowników wielu instytucji, w szczególności ich zarządów. Z tego powodu promowanie koncepcji ujawniania jak największej

³⁰ Ustawa o rachunkowości, tj. DzU 2002, nr 76, poz. 694, Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1274/2008 z 17 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 1.

³¹ L. Anam, *CSR a kryzys finansowy*, gazetaprawna.pl, 17.12.2008, (24.10.2009).

³² L. Delevingne, *Surprising survivors: Corporate do-gooders*, http://money.cnn.com/2009/01/19/magazines/fortune/do_gooder.fortune/index.htm; J. Horodecki, *Recepta na kryzys – wyniki i metodologia rankingu odpowiedzialnych firm*, http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/320567,recepta_na_kryzys_wyniki_i_metodologia_rankingu_odpowiedzialnych_firm.html, (24.10.2009).

³³ *GS Sustain*, http://www.unglobalcompact.org/docs/summit2007/g_s_esg_embargoed_until_030707pdf.pdf (24.10.2009).

liczby wysokiej jakości informacji przez przedsiębiorstwa wydaje się być w pełni uzasadnione. Osiągnięta dzięki jej wdrażaniu większa przejrzystość powinna wymusić zwiększenie odpowiedzialności wśród uczestników rynku za podejmowane decyzje, ponieważ pozwala łatwiej dostrzec zachowania nieprawidłowe, nieuczciwe czy nieetyczne. Poza tym, jak przedstawiono w artykule, może skutkować wieloma pozytywnymi efektami dla spółki, które przez niektóre przedsiębiorstwa mogą być także traktowane jako środek umożliwiający przetrwanie kolejnych okresów niestabilności na rynku.

Dariusz Jędrzejka

**THE IMPORTANCE OF ENHANCED BUSINESS REPORTING
DURING ECONOMIC CRISIS**

(Summary)

The article outlines the concept of enhanced business reporting, which is based on disclosing additional information in corporate reports. The information is meant to create background for obligatorily presented financial data, what should result in better decisions by shareholders and other stakeholders. Consequently, greater transparency should lead to a more effective capital market and rebuilding public trust in companies' reports. More important, it should result in greater accountability of corporate managers. The author tries to identify the areas, where additional disclosure could have reduced the negative effects of the economic crisis. Furthermore, the article explains what kind of information can be disclosed by companies during crisis, so that the positive effects of greater transparency can be achieved.